Châu Âu đã tự tay bẻ gãy lợi thế kỹ thuật số của mình

Bởi Frank , 22 Tháng 4 2026

Châu Âu đã tự tay bẻ gãy lợi thế kỹ thuật số của mình

> Bỉ chỉ có thể mơ về những mức tăng năng suất cần thiết để chi trả cho quá trình già hóa dân số, nhưng tại Hoa Kỳ, năng suất vẫn đang tăng tương đối nhanh. Khoảng cách năng suất giữa Mỹ và châu Âu là rất lớn và đang ngày càng gia tăng. "Châu Âu đã tự làm điều đó với chính mình. Chúng ta đã quên xây dựng thị trường thống nhất, khiến chúng ta thiếu quy mô để bắt kịp Mỹ," Giáo sư danh dự Luc Soete cho biết.

Dù đã 75 tuổi, Luc Soete vẫn là một nhà uyên bác về công nghệ và đổi mới. Giáo sư danh dự này nổi tiếng với tư cách là giáo sư tại Đại học Maastricht và là một trong những người sáng lập và linh hồn của Merit, một viện nghiên cứu có danh tiếng quốc tế. Trong một văn phòng nhỏ tại trụ sở chính của Merit ở thành phố Maastricht ấm cúng, Luc Soete vẫn theo dõi sát sao các nghiên cứu khoa học mà không nhận thù lao. Ông là thành viên của một nhóm chuyên gia đưa ra các khuyến nghị chính sách cho Ủy ban châu Âu. Tuần trước, Soete vẫn là diễn giả chính tại một hội thảo về năng suất do Ecoom tổ chức, trung tâm chuyên môn của chính phủ Flemish phát triển các chỉ số để đánh giá nghiên cứu và đổi mới ở Flanders.

Daan Killemaes trong Trends, ngày 8 tháng 11 năm 2025: Cũng như phần còn lại của châu Âu, tốc độ tăng năng suất ở Bỉ đã có xu hướng giảm trong nhiều thập kỷ. Năng suất lao động hiện chỉ tăng khoảng 1% mỗi năm. Tại sao lại như vậy?

LUC SOETE. "Bạn cần phải thận trọng khi đo lường năng suất. Việc tính toán trở nên khó khăn hơn khi tỷ trọng của khu vực dịch vụ trong tổng sản phẩm quốc nội (GDP) tăng lên. Ví dụ, làm thế nào để đo lường giá trị gia tăng của các dịch vụ kỹ thuật số? Lợi ích của việc mọi người dành hàng giờ lướt video trên điện thoại là gì? Giá trị bán ra của các dịch vụ đó được tính vào GDP, nhưng thời gian lãng phí khổng lồ có thể có

tác động tiêu cực đến sản lượng hoặc năng suất của người lao động. Một ngày chỉ có 24 giờ.

"Ở Bỉ, khu vực công cũng rất lớn. Rất khó để tính toán giá trị gia tăng của khu vực công. Trong khu vực tư nhân, bạn có thể đo lường mức tăng năng suất thông qua doanh thu đạt được, nhưng đối với chính phủ, bài tập này cực kỳ phức tạp. Vì vậy, bạn phải cực kỳ cẩn thận với những con số đó, nhưng điều hợp lý là năng suất lao động tăng chậm hơn khi khu vực dịch vụ trở nên quan trọng hơn."

Tuy nhiên, kể từ năm 1995, năng suất trên mỗi giờ làm việc tại Hoa Kỳ đã tăng hơn 80%, trong khi ở châu Âu chỉ khoảng 20%.

SOETE. "Khoảng cách với Mỹ là một khoảng cách kỹ thuật số. Đặc biệt trong lĩnh vực công nghệ thâm dụng vốn, khoảng cách đổi mới là rất lớn. Trong các lĩnh vực khác, như nông nghiệp hay công nghiệp, sự khác biệt về năng suất giữa Mỹ và châu Âu nhỏ hơn nhiều."

Nguyên nhân nào dẫn đến khoảng cách kỹ thuật số đó?

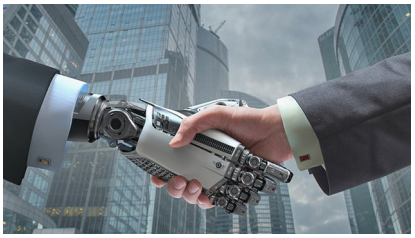
SOETE. "Châu Âu phải tự trách mình. Chúng ta đã tự tay bẻ gãy lợi thế kỹ thuật số của mình. Vào những năm 1990, ngành viễn thông châu Âu vẫn còn dẫn đầu. Chúng ta là những người tiên phong trong điện thoại di động, nhưng chúng ta đã đánh mất lợi thế đó vì châu Âu chưa bao giờ xây dựng được một thị trường viễn thông thống nhất. Việc tư nhân hóa các công ty viễn thông quốc gia được tổ chức trong biên giới của từng quốc gia. Điều đó hoàn toàn vô nghĩa. Chúng ta đã bỏ lỡ một cơ hội to lớn để xây dựng các công ty viễn thông có quy mô châu Âu. Chúng ta đã đánh mất lợi thế của mình vì không bao giờ đạt được quy mô đó trong thế giới kỹ thuật số. Cuối cùng, Mỹ đã đảm nhận vai trò lãnh đạo vì họ có một thị trường nội địa lớn. Mỹ, và có thể cả Trung Quốc trong tương lai gần, được hưởng lợi thế kinh tế nhờ quy mô khổng lồ mà châu Âu với 27 quốc gia thành viên nhỏ hơn không có. Trong báo cáo thường được trích dẫn về khả năng cạnh tranh của châu Âu, Mario Draghi đã ủng hộ khái niệm về chế độ thứ 28, theo đó một quy định châu Âu sẽ thay thế các quy định quốc gia ở 27 quốc gia thành viên EU. Điều đó có nghĩa là thừa nhận rằng chúng ta đã rẽ sai vào những năm 1990."

Ông chỉ trích việc áp dụng đồng euro.

SOETE. "Các chính phủ ưu tiên đạt được các tiêu chuẩn Maastricht để đảm bảo tấm vé gia nhập khu vực đồng euro. Do áp lực lên ngân sách trong giai đoạn chuẩn bị cho việc áp dụng đồng euro, các quốc gia thành viên muốn giữ quyền kiểm soát đối với doanh thu từ các lĩnh vực chiến lược như viễn thông và năng lượng, và thị trường thống nhất đã bị mắc kẹt ngay từ đầu. Châu Âu đã quên xây dựng thị trường thống nhất nội bộ châu Âu. Việc áp dụng đồng euro đã có tác động rất tiêu cực đến sự hội nhập châu Âu trong các lĩnh vực mà quy mô quan trọng. Châu Âu đã bỏ lỡ chuyến tàu trong nền kinh tế kỹ thuật số theo cách đó.

Chi phí của các thị trường không được tích hợp trong các lĩnh vực đó cao hơn nhiều so với lợi ích của đồng tiền chung. Các công ty công nghệ lớn của Mỹ thành công nhờ hiệu ứng quy mô và mạng lưới của họ. Chúng ta không có các đối thủ châu Âu, mặc dù chúng ta từng dẫn đầu với **các nền tảng phần mềm mã nguồn mở như Linux**. Nhưng ngày nay, tất cả chúng ta đều chạy trên Microsoft, kể cả ở trường đại học này. Gần đây, IMF đã chỉ trích các rào cản khổng lồ tồn tại giữa các thị trường của 27 quốc gia thành viên châu Âu."

Trí tuệ nhân tạo (AI) là mặt trận mới. Châu Âu có thua cuộc ở đây vì thiếu quy mô, vì đầu tư vào AI đòi hỏi nhiều vốn không?

Ảnh https://geopoliticaleconomy.org/professor-luc-soete-work-mass-unemployment-revisited/

SOETE. "Tôi lo ngại về điều đó. Tất nhiên, AI vẫn đang trong quá trình phát triển đầy đủ. Và công nghệ này có thể ứng dụng rộng rãi đến mức bạn có thể thành lập nhiều công ty AI thành công trong các lĩnh vực thích hợp. Nhưng đối với các ứng dụng khác, bạn cần quy mô, điều này gây bất lợi lớn cho châu Âu. Mỹ cũng có thể đầu tư vào AI vì họ không ngần ngại sử dụng nhiên liệu hóa thạch. 'Khoan, em yêu, khoan,' như Tổng thống Trump nói. Họ cũng chọn năng lượng hạt nhân để đáp ứng cơn khát năng lượng của các trung tâm dữ liệu. Một lần nữa, vấn đề quy mô lại xuất hiện."

Mỹ đầu tư 0,8% GDP vào vốn mạo hiểm, trong khi ở châu Âu con số đó chỉ là 0,2%. Đó có phải là vấn đề mạo hiểm hơn ở Mỹ hay là hệ quả của một khuôn khổ thể chế khác?

SOETE. "Một khuôn khổ khác. Ở châu Âu, việc tài trợ cho các doanh nghiệp phần lớn vẫn thông qua các ngân hàng, chỉ cho vay khi họ có đủ biên độ an toàn. Thái độ ngại rủi ro này đã trở nên tồi tệ hơn sau cuộc khủng hoảng tài chính. Châu Âu không có một khu vực tài chính nào tài trợ cho tinh thần khởi nghiệp và dám chấp nhận rủi ro. Châu Âu đang rất cần một liên minh vốn để mở rộng quy mô vốn mạo hiểm. Chúng ta hầu như không có các công ty công nghệ lớn và các công ty đầy triển vọng của chúng ta phát triển tương đối chậm vì chúng ta không có đủ vốn mạo hiểm."

AI có thể thúc đẩy năng suất ở châu Âu không?

SOETE. "Trớ trêu thay, châu Âu có cơ hội trong sự quá tải quy định và bộ máy quan liêu của chúng ta, vốn đã trở nên đặc biệt phức tạp và cồng kềnh. Bạn có thể sử dụng AI để quản lý toàn bộ gánh nặng hành chính đó tốt hơn và hiệu quả hơn nhiều. Hãy để AI phụ trách bộ máy quan liêu. Trong toàn bộ khu vực công, có những khoản lợi năng suất khổng lồ có thể thu được nhờ AI. Thật kỳ lạ là chủ đề này không được thảo luận trong các cuộc đàm phán ngân sách. Hàng tỷ đô la đang ở ngay trước mắt. AI cũng có thể giảm bớt đáng kể áp lực hành chính trong giáo dục. Thời gian được giải phóng có thể được dành cho các nhiệm vụ giáo dục thực tế và cho bản thân trẻ em. Đặc biệt trong giáo dục mầm non và tiểu học, việc trẻ em nhận được giáo dục tốt là vô cùng quan trọng. Đó là lúc chúng được hình thành. Vì vậy, tôi luôn ủng hộ việc trả lương cao hơn cho giáo viên mầm non và tiểu học so với giáo sư đại học. Nhưng ai dám sử dụng AI để tinh giản chính phủ? Chắc chắn sẽ có phản ứng ngược lại, với các cuộc thảo luận về an toàn dữ liệu và chất lượng công việc được thực hiện. Nhưng AI là một công cụ rất hữu ích ở một châu Âu đang rất quan liêu và có bộ máy chính phủ lớn."

AI hứa hẹn sẽ làm đảo lộn thị trường lao động.

SOETE. "AI sẽ có tác động lớn đến thị trường lao động. Bất kỳ ai dành hầu hết thời gian làm việc trước màn hình sẽ bị ảnh hưởng bởi AI. Hầu như tất cả những người làm việc cho chính phủ đều ngồi trước màn hình cả ngày. AI sẽ khiến nhiều người mất việc, nhưng tác động của AI hoàn toàn khác với tác động của các làn sóng công nghệ trước đây. Trước đây, đó là về tự động hóa, bây giờ là về việc giới thiệu thêm kiến thức. Trước đây, những người có trình độ thấp nhất là đối tượng bị ảnh hưởng nhiều

nhất, nhưng bây giờ, những người có trình độ cao hơn đang bị đe dọa nhiều nhất. Lần đầu tiên, giới trí thức nằm trong tầm ngắm của công nghệ. Họ có nguy cơ bị AI thay thế, trong khi những người có trình độ thấp hơn có thể bù đắp khoảng cách kiến thức của mình nhờ AI. Một tầng lớp sáng tạo cao cấp sẽ không bị ảnh hưởng, nhưng các công việc công nghệ cao mang tính thường xuyên đang gặp áp lực. Và bạn sẽ tìm thấy những công việc đó một cách tương đối nhiều trong khu vực công. AI cho phép tăng năng suất to lớn trong khu vực công và một loạt các lĩnh vực khác dựa vào lao động có trình độ cao, như kế toán, luật sư, chuyên gia tin học hoặc nhà báo."

Châu Âu không có một khu vực tài chính nào tài trợ cho tinh thần khởi nghiệp và dám chấp nhận rủi ro. Liệu châu Âu có làm phức tạp quá trình triển khai trí tuệ nhân tạo bằng cách đưa công nghệ vào một khuôn khổ pháp lý ngay từ đầu hay không?

SOETE. "Châu Âu chủ yếu tập trung vào các khía cạnh an toàn kỹ thuật hoặc tác động môi trường của công nghệ mới. 'Nghiên cứu khía cạnh' công nghệ đó về bản chất áp dụng nguyên tắc phòng ngừa. Nó áp dụng các quy định từ trước để bảo vệ người tiêu dùng, nhưng bằng cách đó, bạn không cho một công nghệ đổi mới cơ hội phát triển. Tốt hơn là nên áp dụng các quy định cần thiết hoặc mong muốn sau đó. Hãy để sự đổi mới tự chứng minh và phát triển trong phòng thí nghiệm khổng lồ của xã hội. Hãy để thị trường và quá trình hủy diệt sáng tạo khám phá giá trị của một sản phẩm hoặc dịch vụ mới và những dịch vụ nào sẽ tồn tại. Sau đó, bạn có thể xây dựng các quy định mong muốn dựa trên những kinh nghiệm đó."

Liệu chi tiêu quốc phòng cao hơn có thể thúc đẩy năng suất trong dài hạn không?

SOETE. "Chi tiêu quốc phòng hiện tại cao hơn sẽ kích thích nền kinh tế, nhưng với thâm hụt ngân sách lớn, chính sách Keynes này đã được áp dụng quá mức. Nhiều quân nhân hơn có nghĩa là thâm hụt thị trường lao động lớn hơn và chi tiêu cao hơn sẽ làm tăng thâm hụt ngân sách. Vì vậy, chi tiêu quốc phòng cao hơn không nhất thiết tốt cho nền kinh tế. Lợi nhuận có thể cao nếu đầu tư nhiều hơn vào nghiên cứu và phát triển cho các ứng dụng vừa quân sự vừa dân sự. Hãy nghĩ đến việc phát triển công nghệ drone, không chỉ có thể sử dụng trên chiến trường mà còn trong nông nghiệp chẳng hạn. Thật thú vị khi lưu ý rằng sự khác biệt về năng suất giữa Mỹ và châu Âu bắt đầu gia tăng sau khi Chiến tranh Lạnh kết thúc.

Ở châu Âu, điều đó đi kèm với sự sụt giảm mạnh trong chi tiêu quốc phòng, bao gồm cả nghiên cứu và phát triển. Các quỹ nghiên cứu châu Âu thậm chí không được phép chảy vào quốc phòng." AI có phải là một bước đột phá công nghệ chưa từng thấy đối với ông không?

SOETE. "Có. AI đã tồn tại từ những năm 1950, nhưng chỉ bây giờ chúng ta mới có đủ sức mạnh tính toán để tạo ra những bước đột phá phi thường một cách nhanh chóng. Tôi lạc quan về công nghệ, không kém gì vì chúng ta ở châu Âu đã rơi vào một bộ

máy quan liêu mà chúng ta không thể xử lý bằng sức người. AI có thể giúp chúng ta đơn giản hóa đáng kể các quy định bằng cách đánh giá rủi ro tốt hơn. AI có thể hướng dẫn chúng ta trong việc ra quyết định. Chúng ta không cần phải sợ điều đó, miễn là quyền kiểm soát vẫn nằm trong tay con người."